

EDUSKUNNAN VASTAUS 182/2001 vp

Hallituksen esitys oikeusapulaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Asia

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksensä oikeusapulaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 82/2001 vp).

Valiokuntakäsittely

Lakivaliokunta on antanut asiasta mietinnön (LaVM 22/2001 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lausumat:

1. Eduskunta edellyttää, että järjestetään asianmukainen seuranta uudistuksen oikeuspoliittisten tavoitteiden toteutumisesta ja kustannusvaikutuksista sekä arvioidaan ulkoprosessuaalisia asioita koskevan rajauksen tarpeellisuutta.
2. Eduskunta edellyttää, että seurataan valtion oikeusaputoimistojen työmäärän kehitystä ja palveluiden alueellista saatavuutta, huolehditaan ammattitaitoisen henkilökunnan riittävydestä ja sen asianmukaisesta palkkauksesta.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lait:

Oikeusapulaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Oikeusavun sisältö

1 §

Oikeusavun yleiset edellytykset ja sisältö

Oikeusapua annetaan valtion varoin henkilölle, joka tarvitsee asiantuntevaa apua oikeudellisessa asiassa ja joka taloudellisen asemansa vuoksi ei kykene itse suorittamaan sen hoitamisen vaatimia menoja.

Oikeusapuun kuuluu oikeudellinen neuvonta, tarpeelliset toimenpiteet sekä avustaminen tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa sekä

vapautus eräistä asian käsittelyyn liittyvistä menoista siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Oikeusapuun oikeutetut

Oikeusapua annetaan henkilölle, jolla on kotikunta Suomessa, sekä Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen valtion kansalaiselle, joka työskentelee tai on työnhaussa Suomessa siten kuin työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 1612/68 ja Euroopan talousalueesta tehty sopimus edellyttävät.

Lisäksi oikeusapua annetaan 1 momentissa säädetyistä edellytyksistä riippumatta, jos henkilön asia käsitellään Suomen tuomioistuimessa tai jos oikeusapuun on erityistä syytä. Oikeusapuun kuuluvaa oikeudellista neuvontaa annetaan 1 momentissa säädetyistä edellytyksistä riippumatta kansainvälisluonteisten oikeudenkäyntien helpottamisesta tehdyssä yleissopimuksessa (SopS 47/1988) määrätyin edellytyksin.

Oikeusapua ei anneta yhtiölle tai yhteisölle. Oikeusapua annetaan elinkeinonharjoittajan elinkeinotoimintaa koskevassa muussa kuin tuomioistuinasiassa vain, jos siihen on erityistä syytä huomioon ottaen toiminnan laatu ja laajuus, elinkeinonharjoittajan taloudellinen ja henkilökohtainen tilanne ja olosuhteet kokonaisuudessaan.

3 §

Oikeusavun taloudelliset edellytykset

Oikeusapua annetaan hakemuksesta korvauksetta tai omavastuuosuutta vastaan hakijan taloudellisen aseman perusteella. Hakijan taloudellinen asema arvioidaan tekemällä laskelma hänen kuukausittain käytettävissään olevista varoista (*käyttövara*). Laskelma laaditaan hakijan ja hänen aviopuolisonsa tai hänen kanssaan avioliitonomaisissa olosuhteissa elävän kuukausittaisten tulojen, välttämättömien menojen, varallisuuden ja elatusvelvollisuuden perusteella.

Oikeusapua annetaan henkilölle, jonka käytövara ei ylitä valtioneuvoston asetuksella tarkemmin vahvistettavaa määrää. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin huomioon otettavista tuloista ja menoista sekä varallisuuden ja elatusvelvollisuuden vaikutuksesta käytövara laskettaessa sekä niistä perusteista, joita noudatetaan määrättäessä oikeusapua saaneen omavastuuosuus. Vähäisestä oikeudellisesta neuvosta ei peritä omavastuuosuutta.

Oikeusapua ei anneta, jos hakijalla on kysymyksessä olevan asian kattava oikeusturvavakuutus. Tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa oikeusapua voidaan kuitenkin myöntää siltä osin kuin kustannukset ylittävät vakuu-

tusyhtiön korvausvelvollisuuden ylärajaksi vakuutusopimuksessa määritellyn enimmäiskorvausmäärän, jos siihen on erityisiä syitä ottaen huomioon oikeusavun saajan oikeusturvan tarve ja asian laatu ja laajuus. Oikeusapupäätöksessä on asetettava enimmäistuntimäärä avustajalle korvattaville toimenpiteille. Jos hakija on taloudellisen asemansa perusteella oikeutettu oikeusapuun korvauksetta, oikeusapu voidaan kuitenkin myöntää myös vakuutuksen omavastuuosuiden kattamiseen.

4 §

Oikeusapuun kuuluvat etuudet

Oikeusavun myöntäminen vapauttaa edun saajan velvollisuudesta suorittaa:

1) palkkiota ja korvausta tämän lain nojalla määrätylle tai hyväksytylle avustajalle kokonaan tai osittain sen mukaan kuin oikeusapupäätöksessä todetaan;

2) palkkiota ja korvausta asian käsittelyssä tarvitsemastaan tulkkauks- ja käännösavusta; sekä

3) käsittelymaksua, toimituskirjamaksua ja erillisten kustannusten korvausta pääasiaa käsittelevässä viranomaisessa; vastaavia maksuja ei peritä myöskään muissa viranomaisissa niiden suorittamista toimenpiteistä ja antamista toimituskirjoista, jotka ovat tarpeen asian hoitamiseksi.

Valtion varoista suoritetaan oikeusapua saaneen asianosaisen nimeämälle todistajalle maksettavat korvaukset. Muut oikeusapua saaneen toimesta tuomioistuimessa tapahtuneesta todistelusta aiheutuneet kustannukset korvataan valtion varoista, jos todistelu on ollut asian selvittämiseksi tarpeen.

Jos muu oikeusapua saanut asiaan osallinen kuin rikosasian vastaaja on määrätty asian selvittämisen vuoksi saapumaan henkilökohtaisesti tuomioistuimeen, korvataan hänen tuomioistuimeen saapumisestaan aiheutuneet kustannukset valtion varoista.

Lisäksi oikeusavun myöntäminen vapauttaa edun saajan velvollisuudesta suorittaa tuomion tai päätöksen täytäntöönpanosta valtiolle suori-

tettavia ulosottomaksuja ja etukäteen perittäviä kuluja. Kaikki välttämättömät täytäntöönpanokulut suoritetaan valtion varoista, jos niitä ei voida saada vastapuolelta perityiksi. Tässä momentissa säädetty ei kuitenkaan koske uudistettua ulosottomenettelyä siltä osin kuin aikaisempi ulosottoyritys on rauennut velallisen varattomuuden vuoksi.

5 §

Oikeusapuun kuuluvat avustajan toimenpiteet

Yksittäisessä asiassa oikeusapuun kuuluvat ne oikeusavustajan toimenpiteet, jotka asiassa ovat tarpeen huomioon ottaen asian laatu ja merkitys, riidan kohteen arvo ja olosuhteet kokonaisuudessaan. Oikeusapu voidaan rajata kosemaan määrättyjä toimenpiteitä. Tällaista määräystä voidaan myöhemmin laajentaa, jos siihen on aihetta.

Oikeusapu kattaa avustajan toimenpiteet enintään sadalta tunnilta. Asiaa käsittelevä tuomioistuimien voi kuitenkin päättää, että oikeusavun antamista jatketaan, jos siihen on erityisiä syitä ottaen huomioon oikeusavun saajan oikeusturvan tarve sekä asian laatu ja laajuus. Tuomioistuimen on tällöin asetettava enimmäistuntimäärä avustajalle korvattaville toimenpiteille.

Oikeusavusta ulkomailla käsiteltävässä asiassa säädetään 23 §:ssä.

6 §

Oikeusavun sisältö eräissä tapauksissa

Hakijalle, jonka ei katsota tarvitsevan oikeusavustajaa, mutta joka olisi taloudellisen asemansa perusteella oikeutettu oikeusapuun ilman omavastuusoosuutta, voidaan oikeusapuna myöntää 4 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa ja 2—4 momentissa mainitut etuudet.

Oikeusapuun ei kuulu avustaminen:

- 1) yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävässä hakemusasiassa, ellei siihen ole erityisen painavia syitä;
- 2) yksinkertaisessa rikosasiassa, jossa yleisen rangaistuskäytännön mukaan ei ole odotetta-

vissa sakkoa ankarampaa rangaistusta tai jossa muutoin odotettavissa olevaan rangaistukseen ja asian selvitettyyn tilaan nähden syytetyn oikeusturva ei edellytä avustajan käyttämistä;

3) asiassa, joka koskee verotusta tai julkista maksua, ellei siihen ole erityisen painavia syitä; eikä

4) asiassa, jossa oikaisuvaatimus- tai valitus-oikeus perustuu kunnan tai muun julkisyhteisön jäsenyyteen.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa asioissa julkinen oikeusavustaja voi kuitenkin tarvittaessa antaa oikeudellisia neuvoja ja laatia tarvittavia asiakirjoja.

7 §

Oikeusavun rajoitukset

Oikeusapua ei anneta, jos:

- 1) asialla on hakijalle vähäinen merkitys;
- 2) se olisi selvästi tarkoituksetonta verrattuna hakijalle siitä koituvaan hyötyyn;
- 3) asian ajaminen olisi oikeuden väärinkäyttämistä; tai
- 4) asia perustuu siirrettyyn oikeuteen ja on aihetta otaksua siirron tapahtuneen oikeusavun saamiseksi.

8 §

Avustaja

Oikeusapua antaa julkinen oikeusavustaja. Tuomioistuinasioissa avustajaksi voidaan kuitenkin määrätä myös tehtävään suostumuksensa antanut yksityinen avustaja. Lisäksi yksityinen avustaja voidaan määrätä valtion oikeusaputoimistoista annetun lain (/) 10 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa.

Yksityiseksi avustajaksi on määrättävä asianajaja tai muu oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan avustajaksi kelpoinen henkilö. Rikosasiassa epäillyn avustajaksi on määrättävä julkinen oikeusavustaja tai asianajaja taikka erityisestä syystä muu oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö, jos epäilty on pidätetty tai vangittu, jos häntä epäil-

lään tai hänelle vaaditaan rangaistusta rikoksesta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta, tai tällaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta siihen taikka jos epäilty on 18 vuotta nuorempi.

Milloin oikeusavun saaja on itse ehdottanut avustajakseen kelpoisuusvaatimukset täyttävän henkilön, tämä on määrättävä, jolleivät erityiset syyt toisin vaadi.

Avustaja on toimessaan velvollinen noudattamaan hyvää asianajotapaa.

9 §

Avustajan vaihtaminen

Avustaja ei saa tuomioistuimessa käsiteltävässä asiassa ilman tuomioistuimen lupaa panna toista sijaansa. Sijaiseksi hyväksyttävän on täytettävä avustajan kelpoisuusvaatimukset.

Tuomioistuin voi käsiteltävänä olevassa asiassa ja oikeusaputoimisto muussa kuin tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa oikeusavun saajan tai avustajan perustellusta pyynnöstä tai pätevästä syystä omasta aloitteestaan peruuttaa avustajan määräyksen ja määrätä toisen avustajan.

2 luku

Oikeusapupäätös

10 §

Oikeusavun hakeminen

Oikeusapua haetaan oikeusaputoimistolta. Oikeusapua voidaan hakea asian käsittelyn jokaisessa vaiheessa siihen asti, kunnes tuomioistuimessa käsiteltävä asia on saanut lainvoiman tai muun asian käsittely on päättynyt. Hakemus voidaan tehdä suullisesti tai kirjallisesti. Hakijan on esitettävä selvitys taloudellisista olosuhteistaan ja asiasta, jossa hän hakee oikeusapua. Taloudellisista olosuhteista ja asiasta esitettävästä selvityksestä säädetään tarkemmin oikeusministeriön asetuksella.

Valtion ja kunnan viranomainen, Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos sekä vakuutuslaitos ovat velvollisia antamaan oikeusaputoimistolle sen pyynnöstä ja salassapitosäännösten estämättä hallussaan olevat tiedot, jotka oikeusaputoimistolle laissa säädetyn tehtävän vuoksi ovat välttämättömiä sen selvittämiseksi, onko hakija taloudellisen asemansa perusteella oikeutettu oikeusapuun ja onko hakijalla asian kattava oikeusturvavakuutus. Tämä velvollisuus koskee myös rahalaitosta, jos oikeusaputoimisto ei saa edellä mainituilta tahoilta riittäviä tietoja ja on perusteltua aihetta epäillä hakijan antamien tietojen riittävyyttä tai luotettavuutta. Pyyntö tulee esittää rahalaitokselle kirjallisena ja siitä on etukäteen annettava hakijalle tieto.

Oikeusaputoimisto voi 2 momentissa mainitun edellytyksin saada teknisen käyttöyhteyden avulla veroviranomaisilta ja Kansaneläkelaitokselta näiden henkilörekistereissä olevia salassa pidettäviä henkilötietoja hakijan taloudellisesta asemastaan antamien tietojen tarkistamista varten. Oikeusaputoimiston tulee etukäteen ilmoittaa hakijalle tästä mahdollisuudesta.

11 §

Oikeusavun myöntäminen

Oikeusaputoimisto päättää oikeusavun myöntämisestä, jollei muussa laissa toisin säädetä. Jos julkinen oikeusavustaja on esteellinen pääasias-
sa, oikeusavun hakija ohjataan tekemään hakemus toiseen oikeusaputoimistoon. Hakijan pyynnöstä päätös voidaan kuitenkin tehdä kyseisessä oikeusaputoimistossa, jolleivät olosuhteet edellytä siirtoa. Vastapuolta avustava julkinen oikeusavustaja ei kuitenkaan saa ratkaista oikeusapuhakemusta. Päätös voidaan toimittaa hakijalle tiedoksi postitse. Tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen, jollei muuta näytetä, seitsemäntenä päivänä siitä, kun päätös on hakijan ilmoittamalla osoitteella varustettuna annettu postin kuljetettavaksi.

Jos oikeusapua ei ole myönnetty hakemuksen mukaisesti, hakija voi saattaa kysymyksen oikeusavun myöntämisestä tuomioistuimen ratkaistavaksi 24 §:ssä säädetyn tavoin.

12 §

Oikeusapumaksu

Oikeusaputoimisto perii hakijalta oikeusapumaksun oikeusavun myöntäessään tai toimittessaan 11 §:n 2 momentissa tarkoitetun pyynnön tuomioistuimen ratkaistavaksi. Oikeusapumaksun suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Maksua ei peritä, kun oikeusapua myönnetään vähäisen neuvon antamiseksi. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää vapautus maksusta taloudellisen aseman perusteella.

13 §

Oikeusavun alkamisajankohta ja kesto

Oikeusapu voidaan myöntää hakemuspäivästä lukien tai, jos edellytykset siihen ovat olemassa, myös taannehtivasti koskemaan asiassa jo suoritettuja tarpeellisia toimenpiteitä. Oikeusapu on voimassa kaikissa oikeusasteissa, joissa asiaa käsitellään.

Muutoksenhakutuomioistuimessa käsiteltävässä asiassa oikeusapua ei voida myöntää taannehtivasti koskemaan muutoksenhakua edeltäneitä toimenpiteitä, ellei hakija saata todennäköiseksi, että hän ei ole pätevästä syystä hakenut oikeusapua aikaisemmin.

Hallintotuomioistuimessa käsiteltävässä asiassa myönnetty oikeusapu ei käsitä aikaisemmassa hallintomenettelyssä eikä hallintolainkäyttölain (586/1996) 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua lainkäyttöviranomaisessa suoritettuja toimenpiteitä eikä vakuutus oikeudessa myönnetty oikeusapu sitä edeltäneen käsittelyn toimenpiteitä. Jos tuomioistuin palauttaa asian hallintoviranomaisen tai edellä tarkoitetun lainkäyttöviranomaisen käsiteltäväksi, yksityiselle avustajalle annettu määräys on voimassa myös

tässä viranomaisessa, jos asian palauttava tuomioistuin niin määrää.

Tuomioistuimen siirtäessä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 4 luvun 8 tai 9 §:n nojalla rikosasian toiseen tuomioistuimeen tai ylemmän tuomioistuimen siirtäessä saman luvun 10 §:n nojalla sen tutkittavaksi saatetun rikosasian sellaiseen alempaan tuomioistuimeen, joka ei ole sitä aikaisemmin käsitellyt, jää siinä asiassa oikeudenkäyntiavustajalle annettu määräys voimaan, jollei siirtävä tuomioistuin toisin määrää.

14 §

Oikeusapupäätöksen sisältö

Oikeusapupäätös annetaan kirjallisena. Siitä tulee ilmetä:

- 1) asia, johon oikeusapu myönnetään;
- 2) hakijan taloudellinen asema;
- 3) päivämäärä, mistä lukien oikeusapu myönnetään;
- 4) mitä etuuksia oikeusapuun sisältyy;
- 5) oikeusavun saajan mahdollinen omavastuuosuus; sekä
- 6) avustajan nimi.

15 §

Taloudellisten olosuhteiden muuttuminen

Oikeusavun saajan on toimeksiannon kestäessä ilmoitettava oikeusaputoimistolle taloudellisissa olosuhteissaan tapahtuvista muutoksista. Avustajan on muistutettava päämiestään edellä mainitusta velvollisuudesta, kun tämän taloudelliset olosuhteet muuttuvat.

16 §

Oikeusapupäätöksen muuttaminen ja oikeusavun lakkaaminen

Jos oikeusavun myöntämisedellytyksiä ei ole ollut olemassa tai ne ovat muuttuneet taikka lakanneet, voi oikeusaputoimisto muuttaa oikeusapupäätöksen tai päättää, että oikeusavun antaminen lakkaa. Hakija voi saattaa oikeusapupää-

töksen muuttamista ja oikeusavun lakkaamista koskevan kysymyksen 24 §:ssä säädettyin tavoin siinä mainitun tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Pääasiaa käsittelevä tuomioistuin voi aina 1 momentissa mainituin edellytyksin käsiteltävään olevassa asiassa muuttaa oikeusapupäättöstä tai päättää oikeusavun lakkaamisesta.

Oikeusavun saajan omavastuuosuutta muutettaessa määrätään, sovelletaanko uutta päätöstä taannehtivasti. Oikeusavun lakkaamisesta päätettäessä määrätään, onko oikeusapua saaneen suoritettava valtiolle korvaus saamastaan oikeusavusta, sekä vahvistetaan korvauksen määrä.

Julkinen oikeusavustaja voi hoitaa aloitetun toimeksiannon loppuun, vaikka oikeusavun saaja taloudellisessa tilanteessaan tai asiassa tapahuneiden muutosten johdosta ei enää ole oikeutettu oikeusapuun. Tältä osin oikeusaputoimiston palveluista peritään täysi korvaus.

3 luku

Korvaukset

17 §

Yksityisen avustajan palkkio ja kulukorvaus

Yksityiselle avustajalle vahvistetaan kohtuullinen palkkio tarpeellisista toimenpiteistä ja ajanhukasta sekä korvaus kuluista. Palkkio ja kulukorvaus suoritetaan valtion varoista 20 §:n mukaisella omavastuuosuudella vähennettynä. Palkkion määräämistä varten avustajan on esitettävä oikeusapupäätös ja yksityiskohtainen selvitys asiassa suorittamistaan toimenpiteistä ja kuluistaan. Virallisen syyttäjän on rikosasioissa lausuttava esitetystä palkkio- ja kuluvaatimuksesta, jos siihen vaatimuksen määrään nähden tai muuten on aihetta. Jos avustajaksi on määrätty henkilö, joka ei yleisesti hoida asianajotehtäviä kyseisessä tuomioistuimessa, korvataan matkustamisesta syntyvät lisäkulut ja ajanhukka ainoastaan, jos tällaisen avustajan käyttäminen on perusteltua. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin avustajalle maksettavien palkkioiden ja korvausten perusteista.

Siltä osin kuin oikeusapua annetaan tämän lain nojalla avustaja ei saa omavastuuosuuden lisäksi periä muuta palkkiota tai korvausta oikeusavun saajalta. Muu sopimus on mitätön.

Jos avustaja on saanut tilapäisesti panna sijansa toisen henkilön, voidaan sijaisen suorittamista avustajantehtävistä tuleva palkkio ja korvaus määrätä erikseen maksettavaksi hänelle.

Muutoksenhakutuomioistuin voi päättää, että avustajan palkkiota ja kuluja ei korvata valtion varoista, jos muutoksenhakemus on selvästi perusteeton.

18 §

Palkkioiden ja korvausten määrääminen

Tuomioistuimessa käsiteltävässä asiassa pääasian käsittelevä tuomioistuin määrää yksityiselle avustajalle, todistajalle ja tulkille valtion varoista maksettavan palkkion ja korvauksen sekä oikeusapua saaneelle maksettavat korvaukset.

Avustajalle tulevan palkkion ja korvauksen tuomioistuin määrää avustajan tehtävän päättyessä tuomioistuimessa. Jos oikeusapu myönnetään koskemaan alemmassa oikeusasteessa suoritettuja toimenpiteitä vasta, kun pääasian käsittely siinä on päättynyt, muutoksenhakutuomioistuin määrää avustajan palkkion ja korvauksen myös alemmassa oikeusasteessa suoritetuista toimenpiteistä. Jos muutoksenhakua ei ajeta perille, palkkion ja kulukorvauksen määrää kuitenkin asiaa viimeksi käsitelty tuomioistuin. Jos tehtävä jatkuu pitkähkön ajan, voidaan palkkio ja korvaus määrätä puolivuositain tai erityisestä syystä lyhyemmältäkin ajalta. Avustajalle voidaan määrätä suoritettavaksi ennakkoa tehtävän hoitamisesta hänelle aiheutuvista huomattavista kuluista, jos siihen on erityinen syy.

Todistajalle ja oikeusapua saaneelle tulevien korvausten määräämisestä sekä niiden ja muiden todistelukustannusten suorittamisesta ja muutoksenhakemisesta korvauksen määrää koskevaan ratkaisuun on voimassa, mitä tuomioistuimessa kuullulle todistajalle valtion varoista maksettavista korvauksista säädetään.

Virallinen syyttäjä voi niissä asioissa, joissa hän on toiminut syyttäjänä, hakea muutosta

avustajan palkkion ja korvauksen määrää koskeviin ratkaisuihin.

Oikeusaputoimisto määrää avustajalle ja tulokille maksettavan palkkion ja korvauksen asioissa, joita ei käsitellä tuomioistuimessa.

19 §

Todistelukustannusten korvaaminen eräissä tapauksissa

Jos oikeusavun saajan nimeämän todistajan kuuleminen on ollut selvästi aiheutonta, oikeusavun saaja voidaan velvoittaa korvaamaan valtiolle sen varoista todistajalle maksettavaksi määrätty korvaukset.

20 §

Omapastuuosuuden määrääminen

Omapastuuosuuden määrä lasketaan vahvistetusta avustajan palkkiosta ja kulukorvauksesta arvonlisäveroineen. Jos oikeusapua myönnettäessä määrätty omapastuuosuus muodostuisi oikeusapua saaneen taloudellisiin oloihin nähden selvästi kohtuuttomaksi, omapastuuosuuden määrää voidaan alentaa. Omapastuuosuus on asiakasmainen. Omapastuuosuudesta tai sen osasta voidaan periä ennakosuoritus.

Kun yksityinen oikeusavustaja on antanut oikeusapua osakorvausta vastaan tuomioistuimen käsittelemässä asiassa, 18 §:n 2 momentissa mainittu tuomioistuin, varattuaan oikeusapua saaneelle tilaisuuden lausua laskun oikeellisuudesta, velvoittaa oikeusavun saajan suorittamaan avustajalleen oikeusavun omapastuuosuuden samalla kun se määrää valtion varoista avustajalle maksettavan palkkion. Muussa tapauksessa oikeusaputoimisto määrää omapastuuosuuden suuruuden.

Yksityiselle avustajalle maksettavaksi tuomittu omapastuuosuudelle on vaadittaessa määrättävä vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan siitä lähtien, kun kuukausi on kulunut tuomitsemispäivästä.

21 §

Korvauksen periminen ulosottoteitse ja viivästyskorko

Oikeusaputoimiston päätöksen nojalla saadaan oikeusavun saajalta ulosottaa valtiolle tuleva omapastuuosuus, ne valtion varoista oikeusavun saaneen puolesta maksetut kulut, jotka eivät kuulu oikeusavun etuuksiin, sekä oikeusapumaksu ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annettussa laissa (367/1961) säädetään. Ennen perimistoimenpiteisiin ryhtymistä oikeusaputoimiston on varattava maksuvelvolliselle tilaisuus tulla kuulluksi.

Jos valtiolle tulevaa omapastuuosuutta tai oikeusapumaksua ei ole suoritettu eräpäivänä, viivästysneelle määrälle saadaan periä vuotuisena viivästyskorkona korkolain 4 §:n 3 momentin mukainen viivästyskorko kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona maksuvelvollisuutta koskeva tuomioistuimen päätös on ollut asianosaisen saatavissa tai jona maksuvelvolliselle on lähetetty lasku.

22 §

Oikeusavun saajan vastapuolen korvausvelvollisuus

Jos oikeusavun saajan vastapuoli olisi oikeudenkäymiskaaren 21 luvun, oikeudenkäynnistä rikosasiassa annetun lain 9 luvun tai hallintolainkäyttölain 13 luvun nojalla velvollinen korvaamaan oikeusavun saajan oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osittain, hänet on veloitettava korvaamaan vastaavasti valtiolle sen varoista tämän lain nojalla asiassa maksettavaksi määrättyt kustannukset ja julkisen oikeusavustajan arvioitu palkkio korkolain 4 §:n 3 momentin mukaisesti viivästyskorkoineen kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona maksuvelvollisuutta koskeva tuomioistuimen päätös on ollut asianosaisen saatavissa.

Jos oikeusapua on myönnetty taannehtivasti koskemaan sellaisia kustannuksia, jotka oikeusavun saajan vastapuoli on alemman oikeusas-

teen lainvoimaisella tuomiolla velvoitettu oikeudenkäyntikulujen korvauksena suorittamaan oikeusavun saajalle, oikeus tuomittuihin oikeudenkäyntikuluihin siirtyy valtiolle sen varoista suoritettavaa määrää vastaavalta osalta.

Julkisen oikeusavustajan on annettava selvitys asiassa suorittamistaan toimista ja aiheutuneista kuluista.

23 §

Oikeusapu ulkomailla käsiteltävässä asiassa

Ulkomailla käsiteltävissä asioissa oikeusapu kattaa yleisen oikeudellisen neuvonnan.

E erityisen painavista syistä oikeusministeriö voi myöntää 1 momentissa tarkoitettua laajemmän oikeusavun ulkomailla käsiteltävään asiaan. Näissä asioissa oikeusministeriö määrää valtion varoista suoritettavat välttämättömät palkkiot ja korvaukset.

Oikeusministeriön asetuksella voidaan säätää ulkomailla käsiteltävissä asioissa annettavan oikeusavun enimmäismäärästä sekä oikeusapuhakemuksen tekemisestä ja sisällöstä.

4 luku

Muutoksenhaku

24 §

Oikeusaputoimiston päätöksen saattaminen tuomioistuimen tutkittavaksi

Oikeusaputoimiston tämän lain nojalla tekemä päätös voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi (*ratkaisupyynnö*). Ratkaisupyynnö on tehtävä 30 päivän kuluessa oikeusaputoimiston päätöksen tiedoksi saamisesta. Ratkaisupyynnön voi tuomioistuimessa käsiteltävässä asiassa kuitenkin tehdä aina siihen asti, kunnes pääasia on ratkaistu lainvoimaisesti. Ratkaisupyynnö on toimitettava päätöksen tehneelle oikeusaputoimistolle. Se on tehtävä kirjallisesti, ja siinä on ilmoitettava se oikeusaputoimiston päätös, jota ratkaisupyynnö koskee, sekä miltä osin ja millä perusteella hakija on päätökseen tyytymätön.

Oikeusaputoimiston on viipymättä toimitettava ratkaisupyynnö sen tuomioistuimen tutkittavaksi, jossa pääasia on käsiteltävänä tai jonka toimivaltaan pääasian tutkiminen kuuluu. Jos pääasian käsittely tuomioistuimessa on päättynyt eikä muutoksenhakua varten säädetty aika ole kulunut umpeen, ratkaisupyynnö on toimitettava asiaa viimeksi käsitelleen tuomioistuimen tutkittavaksi. Jos oikeusapupäätös koskee asiaa, jota ei voida saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi, tai asiaa, jota koskevasta päätöksestä valitaan suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen, ratkaisupyynnö toimitetaan sen hallinto-oikeuden tutkittavaksi, jonka tuomiopiirissä oikeusapupäätöksen tehnyt oikeusaputoimisto sijaitsee. Tuomioistuin, jolle oikeusaputoimisto on osoittanut ratkaisupyynnön, on toimivaltainen tutkimaan asian.

Oikeusaputoimiston tämän lain nojalla tekemiin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla, jollei muussa laissa toisin säädetä.

25 §

Itseoikaisu oikeusaputoimistossa

Oikeusaputoimisto voi itse oikaista tekemänsä päätöksen, jos 24 §:ssä mainittu ratkaisupyynnö antaa siihen aihetta.

Oikaisupäätöksestä on heti ilmoitettava ratkaisupyynnön tehneelle hakijalle. Päätös voidaan toimittaa hakijalle 11 §:n 1 momentissa mainitulla tavalla.

26 §

Muutoksenhaku

Tuomioistuimen tämän lain nojalla tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla pääasian yhteydessä tai, jos päätös on tehty ennen pääasian ratkaisemista, erikseen noudattaen, mitä valittamisesta pääasiassa säädetään.

Jos hallinto-oikeuden päätös koskee oikeusavun antamista asiassa, jota ei voida saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi, tai asiassa, jota koskevasta päätöksestä valitaan suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen, oikeusapupäätökseen

saa hakea muutosta vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valitusluvan myöntämisen perusteet ovat:

1) lain soveltamisen kannalta muissa samantapaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeää saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi;

2) asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi; tai

3) valitusluvan myöntämiseen on painava taloudellinen tai muu syy.

27 §

Käsittely tuomioistuimessa

Tuomioistuimen on käsiteltävä pääasiasta erillisenä ratkaistava oikeusavun myöntämistä, muuttamista ja lakkaamista koskeva asia kiireellisenä. Pääasiasta erillisenä ratkaistava oikeusapua koskeva asia käsitellään kärjäoikeudessa noudattaen soveltuvin osin, mitä hakemusasioiden käsittelystä säädetään, ja hallinto-oikeudessa sekä vakuutus-oikeudessa noudattaen soveltuvin osin, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Kärjäoikeus, hallinto-oikeus ja vakuutus-oikeus voivat ratkaista oikeusapua koskevan asian myös yhden lainoppineen tuomarin kokoonpanossa. Jos hakija ei ole päätöstä annettaessa paikalla ja muutoksenhaku edellyttää tyytymättömyyden ilmoittamista, päätöksen antamispäivä on ilmoitettava hakijalle kirjallisesti hyvissä ajoin ennen päätöksen antamista silloin, kun asiaa ei ratkaista pyynnön mukaisesti.

5 luku

Erinäiset säännökset

28 §

Toimenpiteet oikeusapuhakemuksen hylkäämisen yhteydessä

Jos oikeusaputoimisto on hylännyt oikeusapuhakemuksen ja päätös on saatettu tuomioistuimen tutkittavaksi, julkisen oikeusavustajan on

oikeusavun hakijan pyynnöstä huolehdittava niistä toimenpiteistä, jotka ovat välttämättömiä hakijan oikeuksien säilyttämiseksi siihen saakka, kunnes asia on ratkaistu tuomioistuimessa. Jos tuomioistuin pysyttää oikeusaputoimiston päätöksen, hakijalta peritään korvaus suoritetuista toimenpiteistä. Korvauksesta tai sen osasta voidaan periä ennakkosuoritus.

29 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan oikeusministeriön asetuksella.

30 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2002.

Tällä lailla kumotaan maksuttomasta oikeudenkäynnistä 2 päivänä helmikuuta 1973 annettu laki (87/1973) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen sekä yleisestä oikeusavusta 6 päivänä helmikuuta 1998 annettu laki (104/1998).

Lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin voidaan ryhtyä ennen lain voimaantuloa.

31 §

Siirtymäsäännökset

Mitä muussa laissa säädetään maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetusta laista tai yleisestä oikeusavusta annetusta laista, noudatetaan niiden sijasta soveltuvin osin, mitä tässä laissa säädetään.

Asiassa, jossa ennen tämän lain voimaantuloa on myönnetty maksuton oikeudenkäynti, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Asiassa, johon ennen tämän lain voimaantuloa on myönnetty yleistä oikeusapua, sovelle-

taan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Laki

valtion oikeusaputoimistoista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Oikeusavun antamista varten valtio ylläpitää oikeusaputoimistoja. Oikeusaputoimistot suorittavat niille oikeusapulaissa (/) ja muualla laissa tai asetuksessa säädettyt tehtävät. Oikeusaputoimistolla voi olla sivutoimisto tai sivuvastaanotto.

2 §

Oikeusaputoimistojen sekä niiden sivutoimistojen ja sivuvastaanottojen sijaintikunnista säädetään oikeusministeriön asetuksella. Ennen muutosten tekemistä kuullaan kuntia, joita ratkaisu koskee.

3 §

Oikeusaputoimistoa johtaa johtava julkinen oikeusavustaja ja siinä on tarvittava määrä muita julkisia oikeusavustajia sekä muuta henkilökuntaa.

Johtavan julkisen oikeusavustajan ja julkisen oikeusavustajan kelpoisuusvaatimuksena on oikeustieteen kandidaatin tutkinto sekä riittävä kokemus asianajajan työstä tai tuomarin tehtävien hoitamisesta.

Oikeusministeriö nimittää johtavan julkisen oikeusavustajan ja julkisen oikeusavustajan.

4 §

Jokainen hovioikeuden tuomiopiiri muodostaa oikeusapupiirin, jossa on oikeusaputoimen johtaja. Oikeusaputoimen johtajan tehtävänä on

vastata oikeusapupalveluiden tasapuolisesta tarjonnasta oikeusapupiirin alueella. Oikeusaputoimen johtaja toimii samalla yhden oikeusaputoimiston johtavana julkisena oikeusavustajana. Oikeusaputoimen johtajan hoitaessa yksittäistä toimeksiantoa häneen sovelletaan, mitä julkisesta oikeusavustajasta säädetään.

5 §

Oikeusministeriö määrää oikeusaputoimen johtajan oikeusapupiirin alueen johtavista julkisista oikeusavustajista enintään viideksi vuodeksi kerrallaan.

6 §

Julkisen oikeusavustajan tulee rehellisesti ja tunnollisesti täyttää hänelle uskotut tehtävät sekä kaikissa toimeksiannoissaan noudattaa hyvää asianajajatapaa.

Julkinen oikeusavustaja on asianajajayhdistyksen valvonnan alainen niin kuin asianajajista annetun lain (496/1958) 6, 6 a ja 7 §:ssä säädetään asianajajasta.

7 §

Julkinen oikeusavustaja ei saa olla osakkaana, yhtiömiehenä tai jäsenenä asianajotoimintaa harjoittavassa yhtiössä tai muussa yhteisössä. Hänellä ei myöskään saa olla muuta sellaista tehtäväänsä haittaavaa palkallista tointa, josta on oikeus kieltäytyä.

8 §

Oikeusaputoimisto voi antaa oikeudellista apua muullekin kuin oikeusapulaissa tarkoitettuun oikeusapuun oikeutetulle henkilölle, jos siihen on palvelun hakijan kannalta tai oikeusaputoiminnan asianmukaisen järjestämisen kannalta perusteltua syytä. Tällöin palveluista peritään täysi korvaus. Täyden korvauksen asiakkaiden avustaminen ei saa haitata oikeusapulain mukaisten palvelujen antamista.

9 §

Julkisen oikeusavustajan esteellisyydestä on voimassa, mitä asianajajan esteellisyydestä säädetään tai määrätään.

Oikeusaputoimen johtaja ei saa avustaa oman oikeusapupiirinsä julkisen oikeusavustajan asiakkaan vastapuolta. Muuten eri oikeusaputoimistoissa työskentelevät julkiset oikeusavustajat voivat avustaa vastapuolia, jolleivät he yksittäisessä asiassa ole esteellisiä.

10 §

Oikeusavun hakija ohjataan toisen oikeusaputoimiston tai yksityisen avustajan puoleen:

- 1) jos julkinen oikeusavustaja on esteellinen toimimaan asiassa;
- 2) jos toimiston julkiset oikeusavustajat eivät työtilanteensa takia voi hoitaa kiireellistä asiaa;
- 3) jos julkisen oikeusavustajan ja oikeusavun pyytäjän väliltä puuttuu keskinäinen luottamus;
- 4) jos siinä oikeusaputoimistossa, jonka puoleen hakija on kääntynyt, ei kyetä tarjoamaan palveluja hakijan omalla kansalliskielellä suomeksi tai ruotsiksi; tai
- 5) muusta perustellusta syystä.

Muussa kuin tuomioistuimessa käsiteltävässä asiassa hakija ohjataan 1 momentin mukaisissa tilanteissa toiseen oikeusaputoimistoon, jos lähin oikeusaputoimisto on kohtuullisen asiointimatkan päässä. Muussa tapauksessa hakija ohjataan yksityisen avustajan puoleen.

11 §

Julkisten oikeusavustajien on annettava toisilleen pyynnöstä virka-apua.

Oikeusaputoimisto vahvistaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen sekä Euroopan yhteisön tuomioistuimen oikeusapuhakemukseen tarvittavat Suomessa asuvien henkilöiden tulo- ja varallisuustiedot. Julkiset oikeusavustajat voivat antaa korvauksetta virka-apua ulkomaisille oikeusapuviranomaisille.

12 §

Johtava julkinen oikeusavustaja tai julkinen oikeusavustaja ratkaisee ne asiat, jotka oikeusapulain nojalla ratkaistaan oikeusaputoimistossa. Johtava julkinen oikeusavustaja tekee kuitenkin päätöksen oikeusapulain 10 §:n 2 momentin mukaisen pyynnön esittämisestä rahalaitokselle. Päätökseen saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Johtava julkinen oikeusavustaja voi kirjallisesti määrätä toimistohenkilön ratkaisemaan oikeusapuhakemukset selvissä asioissa, jos oikeusapu myönnetään hakemuksen mukaisesti.

13 §

Ennen oikeusapulain 10 §:n 3 momentissa tarkoitettuna teknisen käyttöyhteyden avaamista veroviranomaisen tai Kansaneläkelaitoksen henkilökenteriin oikeusaputoimiston on esitettävä rekisterinpitäjälle selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

14 §

Valtion oikeusaputoiminnan yleinen ohjaus ja valvonta kuuluvat oikeusministeriölle.

15 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan oikeusministeriön asetuksella. Työskentelyn järjestelemisestä oikeusaputoimistossa määrätään tarkemmin oikeusaputoimiston työjärjestyksessä, jonka vahvistaa johtava julkinen oikeusavustaja.

16 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2002.

Tällä lailla kumotaan valtion oikeusaputoimistoista 6 päivänä helmikuuta 1998 annettu laki (106/1998) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 12 ja 15 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 14 §:n 2 momentti sekä 15 luvun 2 §:n 1 momentti ja 4 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin ne ovat 12 luvun 14 §:n 2 momentti laissa 111/1998, 15 luvun 2 §:n 1 momentti laissa 444/1999 sekä 15 luvun 4 §:n 1 momentti laissa 690/1997, sekä
lisätään 15 luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 444/1999 ja laissa 764/2001, uusi 3 ja 4 momentti seuraavasti:

12 luku

Asianosaisista

14 §

Tuomioistuimen on kuitenkin huolehdittava yksipuolisen tuomion tiedoksiantamisesta, jos:

- 1) saaminen on määrätty maksettavaksi sen vakuutena olevasta kiinteästä omaisuudesta; tai
- 2) se, jota vastaan yksipuolinen tuomio on annettu, on siinä velvoitettu suorittamaan valtiolle korvausta oikeusapulain (/) nojalla.

15 luku

Oikeudenkäyntiasiamiehestä

2 §

Jollei muussa laissa toisin säädetä, oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saa toimia asianajaja tai muu oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut, rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä henkilö, joka

ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

Oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana saa kuitenkin toimia asianosaisen suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa oleva sukulainen ja hänen sisaruksensa sekä asianosaisen avio puoliso, vaikka hän ei olisikaan suorittanut 1 momentissa mainittua tutkintoa.

Myös muu kuin 1 ja 3 momentissa mainittu, rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä täysi-ikäinen henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu, voi toimia oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana:

- 1) 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetussa asiassa;
- 2) hakemusasiassa, joka ei ole riitainen;
- 3) kirjaamisasiassa; sekä
- 4) maa-oikeusasiassa.

4 §

Oikeudenkäyntiasiamiehen on, jollei päämies ole häntä tuomioistuimessa asiamieheksi suullisesti valtuuttanut, esitettävä päämiehen omakätisesti allekirjoittama valtakirja. Asianajajan tai julkisen oikeusavustajan taikka asian-

omistajaa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 3 luvun 9 §:n nojalla edustavan syyttäjän tulee esittää valtakirja ainoastaan, jos tuomioistuin niin määrää.

Asiassa, joka on tuomioistuimessa vireillä tämän lain tullessa voimaan, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita 15 luvun 2 §:n säännöksiä oikeudenkäyntiasiamiehestä ja -avustajasta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2002.

Laki

oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11 päivänä heinäkuuta 1997 annetun lain (689/1997) 2 luvun 2 §:n 1 ja 4 momentti, 4 §:n 1 ja 3 momentti sekä 10 ja 11 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 107/1998, seuraavasti:

2 luku

Asianosaisen avustamisesta

2 §

Puolustajaksi ja asianomistajan oikeudenkäyntiavustajaksi on 1 ja 1 a §:n nojalla määrättävä julkinen oikeusavustaja tai asianajaja. Jos sopivaa julkista oikeusavustajaa tai asianajajaa ei ole tiedossa tai siihen on muu erityinen syy, puolustajaksi tai oikeudenkäyntiavustajaksi voidaan määrätä muu oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö, joka lain mukaan saa olla asiamiehenä. Puolustajaksi tai oikeudenkäyntiavustajaksi määrättävälle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi tehtävään määräämisestä.

Jos epäillylle määrätään puolustaja, hänelle ei voida määrätä oikeusapulain (/) nojalla avustajaa. Jos epäillylle on määrätty avustaja oikeusapulain nojalla ennen kuin hänelle määrää-

tään puolustaja, on avustaja määrättävä puolustajaksi.

4 §

Puolustajan, asianomistajan oikeudenkäyntiavustajan ja tukihenkilön määrää se tuomioistuin, jossa rikosasia on vireillä tai jossa se voidaan panna vireille. Määräykset voidaan oikeusapulain 13 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyin edellytyksin antaa taannehtivasti koskemaan asiassa jo suoritettuja tarpeellisia toimenpiteitä. Jos asian käsittely on päättynyt eikä muutoksenhakua varten säädetty aika ole vielä kulunut umpeen, edellä mainitut määräykset antaa asiaa viimeksi käsitellyt tuomioistuin.

Jos 1 §:n mukaiset edellytykset puolustajan määräämiselle lakkaavat, puolustajan määräys raukeaa. Puolustajan, asianomistajan oikeudenkäyntiavustajan ja tukihenkilön määräyksen pe-

ruuttamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeusapulaissa säädetään avustajasta.

10 §

Tämän luvun mukaan määrätyle puolustajalle, asianomistajan oikeudenkäyntiavustajalle ja tukihenkilölle sekä puolustajan saaneen vastajan ja oikeudenkäyntiavustajan saaneen asianomistajan nimeämälle todistajalle maksetaan valtion varoista palkkio ja korvaus noudattaen soveltuvin osin, mitä oikeusapulain 17 ja 18 §:ssä säädetään avustajan ja todistajan palkkioista ja korvauksista.

Vastapuolen korvausvelvollisuudesta valtiolle on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeusapulain 22 §:ssä säädetään.

Edellä 4 §:ssä ja tässä pykälässä tarkoitettuihin päätöksiin haetaan muutosta noudattaen so-

veltuvin osin, mitä oikeusapulain 26 §:ssä säädetään.

11 §

Jos tuomioistuim toteaa epäillyn syyllistyneen rikokseen, jonka esitutkintaa ja oikeudenkäyntiä varten hänelle oli määrätty puolustaja, hänet on velvoitettava korvaamaan valtiolle sen varoista 10 §:n nojalla maksetut korvaukset. Jos epäilty täyttää oikeusapulaissa tarkoitettua oikeusavun saamisen taloudelliset edellytykset, korvaus ei saa olla suurempi kuin oikeusapulain mukainen korvaus olisi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2002.

Laki

esitutkintalain 45 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun esitutkintalain (449/1987) 45 §:n 1 momentti seuraavasti:

45 §

Asianosaisen avustajana esitutkinnassa saa toimia asianajaja tai julkinen oikeusavustaja taikka muu oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan oikeudenkäyntiasiamieheksi kelpoinen henkilö.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2002.

Laki

sotilasoikeudenkäyntilain 28 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetun sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 28 §, sellaisena kuin se on laissa 1126/1988, seuraavasti:

28 §

Jos tuomioistuimessa sen käsitellessä 2 §:ssä tarkoitettua asiaa vastaajana olevalla ei ole oikeudenkäyntiavustajaa tai -asiamiestä ja asian laadun vuoksi tai muusta syystä voidaan olettaa, ettei hän pysty yksin valvomaan oikeuttaan, tuomioistuimen on määrättävä hänelle oikeudenkäyntiavustaja. Oikeudenkäyntiavustaja voidaan määrätä myös esitutkinnan aikana riippumatta siitä, tuleeko asia tuomioistuimen käsitel-

täväksi. Avustajan määräämisestä ja avustajalle suoritettavasta palkkiosta ja korvauksesta on soveltuvien osin voimassa, mitä niistä säädetään oikeusapulaissa (/).

Toimituskirjat sotilasoikeudenkäynnissä annetaan maksutta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2002.

Laki

nuorista rikoksentekijöistä annetun lain 15 ja 23 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan nuorista rikoksentekijöistä 31 päivänä toukokuuta 1940 annetun lain (262/1940) 23 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 215/1955, sekä
muutetaan 15 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 618/1974, seuraavasti:

15 §

Vankilaoikeudessa voidaan tässä laissa tarkoitettuja asioita käsiteltäessä myöntää oikeusapua niin kuin oikeusapulaissa (/) säädetään. Kirjallista vakuutusta varallisuusoloista ja

elatusvelvollisuudesta ei kuitenkaan tarvitse esittää, ellei vankilaoikeus toisin määrää.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2002.

Laki

vaarallisten rikoksenuusijain eristämisestä annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vaarallisten rikoksenuusijain eristämisestä 9 päivänä heinäkuuta 1953 annetun lain (317/1953) 8 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 109/1998, seuraavasti:

8 §	tarvitse esittää, ellei vankilaoikeus toisin määrää.
Vankilaoikeudessa voidaan tässä laissa tarkoitettuja asioita käsiteltäessä myöntää oikeusapua niin kuin oikeusapulaissa (/) säädetään. Selvitystä taloudellisista olosuhteista ei	Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2002.

Laki

eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain 1 a ja 1 d §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista 29 päivänä maaliskuuta 1974 annetun lain (269/1974) 1 a §:n 1 momentti ja 1 d §, sellaisina kuin ne ovat, 1 a §:n 1 momentti laissa 891/1980 ja 1 d § laissa 270/1987, seuraavasti:

1 a § Poliisimiehelle, rajavartiomiehelle, tullimiehelle, vankeinhoitotehtävissä olevalle ja järjestystä ylläpitämään asetetulle valtion palveluksessa olevalle, jota syytetään tai jolta vaaditaan korvausta viran toimittamisessa tai työssä tapahtuneen lainvastaisen voimakeinojen käyttämisen vuoksi, on myönnettävä vapautus oikeusapulain (/) 4 §:ssä tarkoitetuista maksuista ja kustannuksista. Jos asian laadun vuoksi tai muusta syystä on ilmeistä, ettei hän kykene il-	man avustajaa asianmukaisesti valvomaan etuun ja oikeuttaan asian käsittelyssä, hänelle on hakemuksesta määrättävä oikeudenkäyntiavustaja.
	1 d § Edellä 1 a ja 1 c §:ssä tarkoitettujen etujen myöntämisestä ennen asian vireille panoa ja asian käsittelyn eri vaiheissa sekä sanotuissa lainkohdissa mainittujen maksujen ja kustannusten

suorittamisesta, vastapuolen velvollisuudesta korvata ne valtiolle samoin kuin muutoksen hakemisesta 1 a—1 c §:n nojalla annettuun ratkaisuun on voimassa, mitä oikeusapulaissa säädetään.

Mitä 1 a—1 c §:ssä säädetään, ei sovelleta henkilöön, jolle on myönnetty oikeusapulaissa tarkoitettua oikeusapua.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2002.

Laki

eräistä oikeudenkäynneistä kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnan tai kuntainliiton varoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan eräistä oikeudenkäynneistä kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnan tai kuntainliiton varoista 6 päivänä tammikuuta 1984 annetun lain (21/1984) 2 §:n 1 momentti, 4 §:n 2 momentti sekä 5 ja 8 §, sellaisina kuin niistä ovat 4 §:n 2 momentti ja 8 § laissa 271/1987, sekä

lisätään lakiin uusi 1 a § seuraavasti:

1 a §

Mitä tässä laissa säädetään kuntainliitosta, on vastaavasti sovellettava kuntayhtymään.

2 §

Kunnan tai kuntainliiton palveluksessa olevalle, jolla on lakiin perustuva oikeus voimakeinojen käyttämiseen ja jota syytetään tai jolta vaaditaan korvausta viran toimittamisesta tai työssä tapahtuneen lainvastaisen voimakeinojen käyttämisen vuoksi, on myönnettävä vapautus oikeusapulain (/) 4 §:ssä tarkoitetuista maksuista ja kustannuksista. Jos asian laadun vuoksi tai muusta syystä on ilmeistä, ettei hän kykene ilman avustajaa asianmukaisesti valvomaan etuaan ja oikeuttaan asian käsittelyssä, hänelle on hakemuksesta määrättävä oikeudenkäyntiavustaja.

4 §

Edellä 2 ja 2 a §:ssä tarkoitettujen etujen myöntämisestä ennen asian vireillepanoa ja asian käsittelyn eri vaiheissa sekä sanotuissa lainkohdissa mainittujen maksujen ja kustannusten suorittamisesta on voimassa, mitä oikeusapulaissa säädetään.

5 §

Mitä 2—4 §:ssä säädetään, ei sovelleta henkilöön, jolle on myönnetty oikeusapulaissa tarkoitettua oikeusapua.

8 §

Tuomioistuimen tämän lain nojalla antamaan päätökseen saadaan hakea muutosta valittamalla. Muutoksen hakemisesta 2 tai 2 a §:n nojalla annettuun päätökseen on soveltuvin osin voi-

massa, mitä oikeusapulaissa säädetään muutoksenhausta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2002.

Laki

rikosvahinkolain 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 21 päivänä joulukuuta 1973 annetun rikosvahinkolain (935/1973) 24 § seuraavasti:

24 §

Korvauksen hakijalle, jolle asiaa tuomioistuimessa käsiteltäessä on myönnetty oikeusapua, voidaan hakemuksesta, siltä osin kuin harkitaan kohtuulliseksi, korvata tämän lain mukaisen korvauksen hakemisesta aiheutuneet kulut.

Samoin menetellään, jos asiaa ei ole käsitelty tuomioistuimessa, mutta hakija täyttää oikeusavun saamisen edellytykset.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2002.

Laki

mielenterveyslain 27 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 14 päivänä joulukuuta 1990 annetun mielenterveyslain (1116/1990) 27 §, sellaisena kuin se on laissa 1423/2001, seuraavasti:

27 §

Hoitoon määrätyn avustaminen hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa

Hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus voi määrätä tahdostaan riippumatta hoitoon määrätylle avustajan, jos hoitoon määrätty sitä pyytää tai tuomioistuin harkitsee sen määräämisen muutoin tarpeelliseksi.

Oikeusavusta hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa käsiteltävässä asiassa säädetään oikeusapulaissa (/).

Jos hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus määrää avustajan, vaikka hoitoon määrätty ei ole ilmoittanut sitä haluavansa, on avustajan määräämisestä soveltuvin osin ja avustajalle tulevasta palkkiosta ja korvauksesta voimassa, mitä oikeusapulaissa säädetään, riippumatta sii-

tä, onko hoitoon määrätyle myönnetty tai myönnetäänkö hänelle oikeusapulaissa tarkoitettua oikeusapua.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2002.

Laki

tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista 26 päivänä heinäkuuta 1993 annetun lain (701/1993) 6 §:n 1 momentin 16 kohta seuraavasti:

6 §

Maksuttomat suoritteet

Tämän lain mukaisia käsittelymaksuja ei peritä:

16) oikeusapulaissa (/) tarkoitetun oikeusavun myöntämistä koskevissa asioissa eikä oikeudenkäyntiavustajalle maksettavaa palkkiota ja kulukorvausta koskevassa asiassa;

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2002.

Laki

kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 82 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta 29 päivänä heinäkuuta 1977 annetun lain (603/1977) 82 §:n 3 momentti seuraavasti:

82 §

Lunastettavan omaisuuden omistajalle myönnetään lunastustoimituksessa ja haltuunotto-

selmuksessa oikeusapua siten kuin oikeusapulaissa (/) säädetään. Tuomioistuimelle sanotun lain mukaan kuuluvat tehtävät suorittaa lunastustoimikunta. Valtion varoista suoritettut

kustannukset on määrättävä hakijan maksettavaksi 1 momentissa tarkoitetussa laajuudessa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2002.

Laki

rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 7 luvun 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rangaistusten täytäntöönpanosta 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun lain (39/1889) 7 luvun 2 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 580/2001, seuraavasti:

2 §
Toimivaltainen tuomioistuin

selvitystä taloudellisista oloista ei tarvitse esittää, ellei käräjäoikeus toisin määrää.

Käräjäoikeus voi tässä laissa tarkoitettuja asioita käsitellessään myöntää oikeusapua niin kuin oikeusapulaissa (/) säädetään. Kirjallista

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2002.

Laki

talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään talous- ja velkaneuvonnasta 4 päivänä elokuuta 2000 annettuun lakiin (713/2000) uusi 6 a § seuraavasti:

6 a §
Oikeudenkäyntiasiamiehenä toimiminen

luvun 2 §:n 4 momentin mukaiset kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö.

Oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana velkajärjestelyyn liittyvässä asiassa saa toimia 6 §:ssä tarkoitettu ja oikeudenkäymiskaaren 15

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2002.

Helsingissä 4 päivänä joulukuuta 2001
